

Dammar och småvatten

Naturinformation

Göteborgs Stad
Park och natur

Rapport 2019:1

Dammar och småvatten. Park och naturförvaltningen, maj 2019.

Rapport: Emil Nilsson

Foton och illustrationer: Emil Nilsson

Layout: Emil Nilsson

Denna rapport bör citeras: Park- och naturförvaltningen
i Göteborg 2019. Dammar och småvatten. Rapport 2019:1

Framsidesfoto:

Första till vänster (ovanifrån): slokstarr

Andra till vänster: snok

Tredje till vänster: månflickslända

Ovan till höger: vanlig groda

Nedan till höger: damm

Innehållsförteckning

Bakgrund	4
Att särskilt tänka på.....	4
Nyskapa dammar	4
Restaurera befintliga dammar	6
Närmiljön.....	7
Oönskade gäster.....	8

Bakgrund

Dammar och andra småvatten utgör mycket viktiga livsmiljöer för en stor mängd arter. Groddjur, trollsländor, snäckor och olika vattenväxter är alla exempel på grupper som ofta hittas i och vid dammar. Många dammar har dock vuxit igen eller förstörts genom t.ex. utdikning eller exploatering. Detta gäller inte minst i näringsrikare marker, där igenväxningen går snabbt och där jord- och skogsbruk ofta bedrivs.

Genom att gräva nya dammar och underhålla befintliga gynnas en mängd olika arter. Dessutom fungerar de som näringsfällor och skapar trevliga miljöer även för människor.

Det finns många olika typer av dammar, allt från näringsrika våtmarker i odlingslandskapet till saltpåverkade hållkar i skärgården. Tipsen och idéerna nedan är således generella och kan behöva anpassas efter typ av damm samt till den/de arter man vill gynna.

Att särskilt tänka på

Säkerheten kring dammar är viktig, särskilt om barn finns i närheten. Många åtgärder i vatten kan kräva tillstånd och det är i regel olämpligt med åtgärder i dammar från mitten av mars till början av september, eftersom många djur, t.ex. grodor, då finns i dammarna.

Nyskapa dammar

En bra damm för groddjur och många andra arter har en flack och flikig strandlinje som snabbt värms upp på våren och där vatten- och strandvegetation kan få fäste.

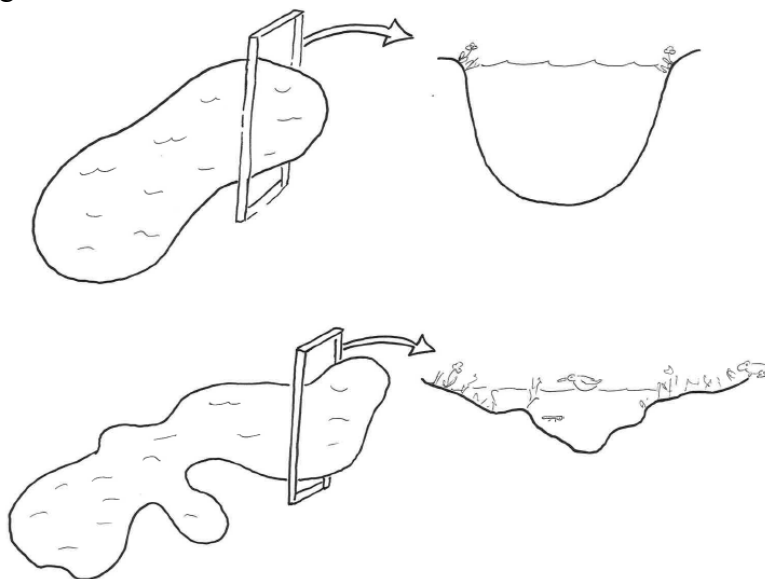

Bild 1. Dammar med få vikar och uddar (överst) får en betydligt kortare strandlinje än flikigare dammar (underst). Med flacka kanter skapas dessutom fler lämpliga livsmiljöer för växter, insekter, salamandrar och andra djur.

Bild 2. Grodor lägger gärna sina ägg på grunda, soliga platser i vegetationen.

Någonstans i dammen bör en djupare håla skapas, 1 – 1,5 m djup är lagom. Djuphålan bottenfryser inte under vintern och fungerar som övervintringsplats för dammens djur. Risken är heller inte lika stor att djuphålan torkar ut under sommaren.

Uppgrävda massor kan med fördel läggas vid dammen norrsida, så att en varm, solig slänt skapas. För att dammen snabbt skall värmas upp på våren bör man undvika allt för mycket skuggande träd och buskar, särskilt vid dammens sydsida.

Bild 3. Citronfläckad kärrtrollslända är relativt sällsynt och fridlyst. Den trivs i och vid näringsrika dammar.

Hur stor dammen görs beror på många faktorer, bl.a. naturgivna förutsättningar, dammens syfte och ekonomi. Generellt bör man eftersträva en damm som är minst 40 – 50 m², men den får gärna vara större. Även mindre dammar gör naturligtvis nytta, men generellt sett så är det svårare att få en bra balans i en mindre damm, t.ex. vad gäller närsalter och algblomning.

En damm räcker långt, men anläggs flera dammar i närheten av varandra är det ännu bättre. Livsutrymmet blir större och dammarna blir inte lika känsliga för förändringar i närmiljön. Det finns ju alltid en ny damm att flytta till.

Bild 4. Golfbanor har ofta många dammar inom ett begränsat område och utgör ofta fina miljöer för t.ex. större vattensalamander. Albatross golfbana, Hisingen.

Dammar behöver återkommande skötsel. Det är därför viktigt att vid anläggandet av nya dammar planera så att t.ex. en grävmaskin kan komma åt dammen i framtiden.

Restaurera befintliga dammar

Dammar växer naturligt igen och behöver således återkommande skötsel. Hur ofta en damm behöver grävas ur beror bl.a. på hur näringsrik den är. Vid utgrävningar bör inte hela dammen grävas ur samtidigt. På så sätt sparas livsmiljöer för både djur och växter och återkoloniseringen av den urgrävda delen går snabbare.

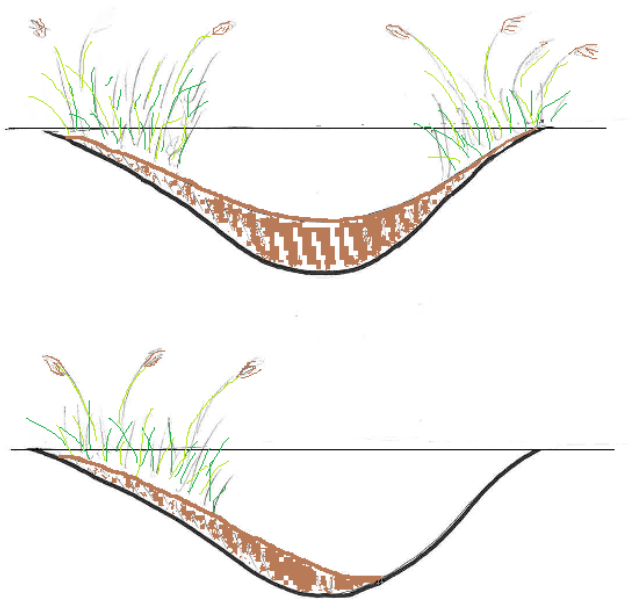

Bild 5. Gräv inte ur hela dammen samtidigt – spara ena sidan.

Närmiljön

Grodor och salamandrar lever bara en del av livet i vatten. Övrig tid behöver de lämpliga landmiljöer för födosök, skydd och övervintring. Bra skydds- och övervintringsmiljöer är sten-, ved- och rishögar. Även andra djur lever bara en del av livet i vatten, t.ex. trollsländor. Brynzoner, ängsmark m.m. är viktiga jaktmarker för vuxna trollsländor och får gärna finnas i dammarnas närhet. Och komposthögar blir fina ägg-läggingsplatser för snok.

Bild 6. Högar med stockar, sten eller ris blir fina skydds- och övervintringsmiljöer för groddjur. Använd gärna snabbrottnande träslag som björk, sälg och asp.

Oönskade gäster

Många av dammens innevånare missgynnas av inplanterad fisk och kräftor. Detta gäller inte minst större vattensalamander. Även invasiva, främmande arter såsom skunkkalla bör undvikas.

Bild 7. Större vattensalamander har svårt att samexistera med fisk.

Bild 8. Inplanterad knölnate i nygrävd damm. Knölnate är mycket sällsynt, fridlyst, rödlistad och utpekad som ansvarsart för Göteborgs Stad.

